

۷۲۳۵۲

مبانی جرم انگاری در حقوق مالکیت فکری

ؤلفان:

بهنام اکبری
حامد انصاری مقدم
(وکیل پایه یک دادگستری و مدرس - استاد) (وکیل پایه یک دادگستری)

مجمع علمی و فرهنگی مجید

سرشناسه	اکبری، بهنام،
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	مبانی جرم‌انگاری در حقوق مالکیت فکری / نگارندگان بهنام اکبری، حامد انصاری مقدم.
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۷۵۳-۸:
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	حق مولف
موضوع	حق مولف -- ایران
موضوع	مالکیت معنوی -- ایران
شناسه افزوده	انصاری مقدم، حامد،
رده رتبه‌بندی دهده	۱۳۹۵ م ۱۷ الف / ۵ / ۱۴۲۰ k
رده بندی دی‌سی	۳۴۶ / ۰۴۸:
شماره کتابخانه	۴۵۲۷۰۰۳:

هرگونه تکثیر کامل یا بخشی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاقی است. هرگونه تخلف از این امر به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرماید.

مبانی جرم‌انگاری در حقوق مالکیت فکری

تألیف: بهنام اکبری / حامد انصاری مقدم

انتشار: مجد

چاپ اول: ۱۳۹۶ | تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصراً به مجد است.

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ طبقه پنجم

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۴۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۷۵۳-۸

ISBN: 978-600-193-753-8

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم، تلفن: ۶۶۴۳۳۸۶

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹، تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

پیشگفتار مؤلف	۱۱
مقدمه	۱۲
فصل اول: کلیات در مفاهیم و مبانی و تاریخچه	۱۵
مبحث اول: مفاهیم	۱۵
گفتار اول: مال	۱۶
الف: لغت	۱۶
۱-۲- مال	۱۷
گفتار دوم: مبانی	۱۸
۱-۲-۱- ویژگی ها	۱۹
۲-۲- رویکردها	۲۰
۲-۳- عدالت	۲۰
۲-۴- دولت	۲۰
۲-۵- وجدان عمومی و اعتقاد همگانی	۲۱
گفتار سوم: مالکیت فکری	۲۱
گفتار چهارم: جرم انگاری	۲۳
مبحث دوم: تاریخچه و شرایط حمایت از مالکیت های فکری	۲۴
گفتار اول: تاریخچه	۲۴
۱-۱- جوامع باستانی	۲۴
۱-۲- حقوق ایران	۲۶
الف) چاپ تألیف یا تصنیف دیگری بدون اجازه	۲۷
ب) اقتباس غیرمجاز	۲۸
ج) فروش غیرقانونی تألیفات	۲۸
د) چاپ غیرقانونی تألیف	۲۸
۱-۳- تاریخچه حقوق رایانه و قانون گذاری آن در ایران	۳۱
گفتار دوم: شرایط حمایت از اثر	۳۵

۳۵	۱-۲- محسوس بودن شکل اثر
۳۵	۲-۲- اصالت اثر
۳۷	۳-۲- اعلان مشخصات
۳۸	۴-۲- ثبت اثر
۳۹	مبحث سوم: اقسام مالکیت ها فکری
۴۰	گفتار اول: حقوق مالکیت ادبی و هنری
۴۳	گفتار دوم: حقوق مالکیت صنعتی و تجارتي
۴۴	۱-۲- حق اختراع
۴۵	۲-۲- علامت تجاری
۴۶	۳-۱- طرح های صنعتی
۴۶	۴-۲- مدارهای یکپارچه
۴۷	گفتار سوم: بوق اختراع و حقوق مالی
۴۸	۱-۳- حریم اخلاقی در حوزه ی حقوق مالکیت های فکری
۴۹	۱-۱-۳- حق حرمت و نام پدیدآورنده
۵۰	۲-۱-۳- حق نامتبر
۵۰	۳-۱-۳- حق عدول
۵۱	۴-۱-۳- حق افشای اثر
۵۴	۲-۳- حقوق مالی در حوزه ی تولیدات فکری
۵۵	۱-۲-۳- حق انتشار اثر
۵۶	۲-۲-۳-۲- حق ترجمه اثر
۵۷	۳-۲-۳-۲- حق عرضه و اجرای اثر
۵۹	۴-۲-۳-۲- حق دریافت پاداش و جایزه متعلق به اثر
۶۱	مبحث چهارم: مروری بر مبانی مالکیت فکری
۶۱	گفتار اول: نظریه ی شخصیت
۶۴	گفتار دوم: نظریه ی کار
۶۶	گفتار سوم: نظریه ی پاداش
۶۶	گفتار چهارم: نظریه منفعت گرایانه
۶۷	گفتار پنجم: تأثیر مبانی در حمایت از مالکیت های فکری
۶۸	۱-۵- تأثیر مبانی در زمان شروع حمایت

فهرست مطالب □ ۷

۶۸.....	۲-۵- تأثیر مبنایی بر جرم انگاری تجاوز به حقوق مالکیت فکری.....
۶۹.....	۱-۲-۵- مبنای حقوق کار و مبنای جرم انگاری.....
۶۹.....	۲-۲-۵- مبنای منفعت و جرم انگاری.....
۶۹.....	۳-۲-۵- نظریه‌ی پاداش و جرم انگاری.....

فصل دوم: حمایت کیفری از مالکیت فکری در حقوق ایران و مقررات

۷۱.....	بحث اول: حمایت کیفری از مالکیت های فکری در مقررات بین المللی.....
۷۱.....	گفتار اول: موافقت نامه تجاری حمایت از حقوق مالکیت های فکری (تربیت).....
۷۲.....	گفتار دوم: کنوانسیون برن.....
۷۳.....	گفتار سوم: کنوانسیون آستانت ها.....
۷۳.....	گفتار چهارم: کنوانسیون برن برای حمایت از تولید کنندگان صفحات صوتی در برابر تکثیر و نسخه برداری غیرمجاز صفحات صوتی آنها (۱۹۷۱).....
۷۴.....	گفتار پنجم: موافقت نامه مادرید در مورد جلوگیری از نصب نشانه های منبع غیرواقعی یا گمراه کننده بر کالا.....
۷۵.....	مبحث دوم: حمایت کیفری از مالکیت های فکری در قوانین ایران.....
۷۸.....	گفتار اول: حمایت کیفری از مالکیت های فکری در قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ۱۳۴۸.....
۷۸.....	۱- نشر، پخش یا عرضه غیرقانونی اثر غیر به نام خود یا دیگر.....
۷۹.....	۲- چاپ، پخش و نشر غیرقانونی ترجمه به نام خود یا دیگر.....
۸۰.....	۳- سوءاستفاده از نام، عنوان یا نشان ویژه معرف اثر غیر.....
۸۱.....	۴- اقتباس از اثر دیگری، بدون رعایت تشریفات قانونی.....
۸۳.....	۵- تغییر، تحریف و نشر غیرقانونی آثار ادبی و هنری.....
۸۶.....	گفتار دوم: جرایم علیه مالکیت های فکری در قانون «ترجمه و تکثیر کتابها و نشریات و آثار صوتی ۱۳۵۲».....
۸۶.....	۱- تکثیر، نشر و پخش و بهره برداری از ترجمه غیر بدون اذن صاحب حق.....

- ۲- تکثیر غیرمجاز کتاب ها و نشریات، به زبان و شکل اولیه چاپ شده... ۸۷
- ۳- ضبط و تکثیر غیرقانونی آثار صوتی به قصد بهره برداری مادی..... ۸۷
- گفتار سوم: جرایم علیه مالکیت های فکری قانون حمایت از حقوق پدید
آورندگان نرم افزارهای رایانه ای ۱۳۷۹..... ۸۹
- ۱- نقض حقوق مادی و معنوی پدیدآورنده نرم افزار رایانه ای..... ۸۹
- ۲- سوءاستفاده از نام، عنوان و نشانه ویژه معرف نرم افزار رایانه ای..... ۹۰
- گفتار چهارم: قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری
فنایت غیر مجاز می کنند (مصوب سال ۱۳۸۶)..... ۹۰
- ۱- معرفی آثار سمعی و بصری غیر مجاز به جای آثار مجاز..... ۹۰
- ۲- مالیت تجاری در امور سمعی بصری بدون اخذ مجوز..... ۹۱
- گفتار پنجم: قانون طبعیات مصوب ۱۳۶۴..... ۹۲
- گفتار ششم: قانون تجارت الکترونیکی..... ۹۲
- گفتار هفتم: قانون ثبت اسراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری
مصوب ۱۳۸۶..... ۹۴
- مبحث سوم: نقد و تحلیل وضعیت و تاثیر کیفیت مالکیت فکری..... ۹۸
- فصل سوم: جرایم جرم انگاری در حقوق مالکیت فکری..... ۱۰۵**
- مبحث اول: ماهیت مالکیت های فکری از نظر فقها و موقدانان..... ۱۰۶
- گفتار اول: فقها..... ۱۰۶
- ۱- طرح بحث..... ۱۰۶
- ۲- موافقین مالکیت داشتن و شرعی بودن تولید اسکن..... ۱۰۷
- ۱-۲- اثبات مالی بودن و شرعی بودن با توجه مفهیم عرف مال..... ۱۰۸
- ۲-۲- اثبات مالی بودن و شرعی بودن با توجه به دیدگاه اسلام..... ۱۰۸
- ۱-۹- عدم ردع شارع..... ۱۰۹
- ۲-۳- اثبات باتوسل به رفتار عقلا..... ۱۱۰
- ۲-۴- اثبات با توسل به عموماً وارده راجع به حقوق فردی..... ۱۱۱
- ۳- مخالفین مالکیت فکری و شرعی بودن..... ۱۱۲
- ۳-۱- مخالفت با تسمک به قاعده ی تسلیط..... ۱۱۲
- ۱-۳-۱- نقد و بررسی..... ۱۱۳

فهرست مطالب □ ۹

۱۱۴	۳-۲- عدم اعتبار مالکیت معنوی
۱۱۶	۳-۳-۱- نقد و بررسی
۱۱۷	۳-۳- ناسازگاری مالکیت معنوی با رسالت و قداست علم
۱۱۸	۳-۳-۱- نقد و بررسی
۱۱۸	۳-۴- اموال معنوی جزو سرمایه‌های حکومت اسلامی است
۱۱۸	۴- نظر برگزیده
۱۲۰	گفتار دوم: حقوق‌دانان
۱۲۰	۲-۱- استدلال مخالفان
۱۲۲	۲-۱- استدلال موافقان
۱۲۵	مبحث سوم: مبانی فقهی جرم انگاری نقض تولیدات فکری
۱۲۵	گفتار اول: جرم اکل مال به باطل
۱۳۱	گفتار دوم: قاعده ضرر
۱۳۷	گفتار سوم: قاعده بی‌سبب و عجز
۱۳۸	گفتار چهارم: قاعده بی‌نترام
۱۴۰	گفتار پنجم: قاعده تسلیط
۱۴۳	مبحث سوم: مبانی حقوقی، اجتماعی
۱۴۳	گفتار اول: مبانی توسعه‌ی پایدار
	مبحث چهارم: واقعیات اجتماعی (مبانی اجتماعی) و جرم‌انگاری نقض
۱۴۵	مالکیت فکری
۱۴۷	گفتار اول: امنیت و جرم انگاری نقض مالکیت فکری
۱۵۵	۱-۱-۱- امنیت اقتصادی
۱۶۱	۱-۱-۲- امنیت سلامت افراد جامعه
۱۷۳	گفتار دوم: آزادی و جرم انگاری نقض مالکیت فکری
	۱-۲- ویژگی‌های جرم انگاری و سازگاری آنها با نقض تولیدات
۱۷۴	فکری
۱۷۴	۱-۱-۲- اصل ضرورت در جرم انگاری
	۱-۱-۲-۱- اصل ضرورت و جرم انگاری نقض حقوق
۱۷۷	مالکیت فکری
۱۷۹	۲-۱-۲- اصل نافع بودن جرم انگاری

۱۰ مبانی جرم انگاری در حقوق مالکیت فکری

- ۱-۲-۲-۱- اصل نافع بودن جرم انگاری و حمایت کیفری از
 ۱۸۰ تولیدات فکری
- گفتار سوم: ارزش های اجتماعی و جرم انگاری نقض مالکیت فکری ۱۸۱
- ۱-۳- مفهوم ارزش در جامعه شناسی ۱۸۲
- ۲-۳- ارزش و حقوق کیفری ۱۸۳
- ۳-۳- ارزش اجتماعی و جرم انگاری نقض مالکیت فکری ۱۸۵
- گفتار چهارم: مصلحت و جرم انگاری نقض حقوق مالکیت فکری ۱۸۶
- ۴-۳- عدالت و جرم انگاری نقض حقوق مالکیت فکری ۱۸۷
- گفتار ششم: جرم انگاری نقض تولیدات فکری و افکار عمومی ۱۸۸
- ۱-۶- افکار عمومی بالقوه ۱۹۰
- ۲-۶- افکار عمومی بالفعل ۱۹۰
- گفتار هفتم: تولیدی از اختلال در نظام اجتماعی ۱۹۱
- نتیجه گیری و پیشنهاد ۱۹۵
- منابع ۱۹۹

پیشگفتار مؤلف

خداوند منان را شاکریم که توفیق ارائه این کتاب را به جامعه‌ی حقوقی کشور نصیب ما نمود. اهمیت حقوق مالکیت فکری و ابعاد گسترده اثرگذاری آن در اقتصاد، سیاست، و فرهنگ یک جامعه و ارتباط آن با حقوق کیفری که در حقیقت نماد حمایت از ارزش‌های یک جامعه است ما را برآن داشت که حمایت کیفری از این شاخه از حقوق را در پرتو مبانی شناخته شده‌ی حقوق کیفری تبیین نماییم. تا از این رویکرد مافوق مضار حمایت کیفری از تولیدات فکری بیش از پیش آشکار گردد. اصیبت این امتزجانی آشکار می‌گردد که اثرگذاری مثبت تولیدات فکری در همه شئون جامعه به بحث گذاشته شود. و همچنین حمایت‌های کیفری موجود با دیدی تازه بررسی گردد. با عنایت به پراکندگی قوانین راجع به تولیدات فکری دسته‌بندی، نظم بخشی، فهرست وار نمودن جرم‌انگاری‌های موجود نیز ضروری می‌نمود که در این کتاب تلاش شده است این امور به نحو مطلوب صورت گیرد. که طبعاً سالی از نقص و مضمون از انتقاد نخواهد بود. انعکاس این نواقص و یا معایب به نویسنده‌ای می‌تواند مایه مسرت باشد. در اینجا بر خود لازم می‌دانیم از زحمات و حمایت‌های جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک مدیریت محترم انتشارات مجله بهت طبع این اثر، تشکر و قدر دانی نماییم.

بهنام اکبری و حامد انصاری مقدم

مقدمه

حقوق مالکیت فکری به حقوقی اطلاق می شود که ناظر به خلاقیت‌های مبتنی بر مال در تجارت و بازرگانی است که شامل اختراعات، آثار ادبی و هنری، نشانه‌ها و عناوین است، مبنا در لغت به معنای ریشه و پایه است و آن هنگامی که هر حقوق کیفری از مبنا سخن می گوئیم منظور و هدف اصلی ما ریشه و مبنا مشروعیت کیفر است. بنا به اعتقاد برخی نویسندگان استعمال واژه مبنا در حقوق کیفری به معنای آن که به ذهن متبادر می کند.

۱- منشأ مشروعیت عدالت جزایی و الزام آور بودن آن.

۲- ملاک تعیین نوع و مقدار کیفرها

۳- پیش فرض‌های مشروعیت و تعیین نوع و مقدار کیفرها

آنچه که در این تحقیق مدنظر ما است، معنای نخست است چرا که هدف اصلی ما بررسی چرایی و منشأ اعمال کیفر و همچنین شرایط و ضوابط صحیح جرم انگاری در رابطه با تجاوز به حقوق مالکیت فکری است. البته تبیین این مساله بدون توجه به مبانی حقوق مالکیت فکری، امکان پذیر نیست، فلذا بررسی مختصر مبانی مالکیت‌های فکری خالی از فایده نیست. در رابطه با مبانی مالکیت‌های فکری تحقیقات گسترده‌ای صورت گرفته و ربطات مختلفی

۱- محمد رضا ظفری، مبانی عدالت جزایی در حقوق اسلامی، انتشارات امیر کبیر، تهران، ۱۳۷۷، ص ۲۶.

۲- از این جهت باید توجه داشت که تفاوت ظریفی مابین دلیل و مبنا وجود دارد و آن این است که دلیل آن چیزی است که صرفاً ضمانت اجرا را توجیه می کند، ولی مبنا مفهومی و رای ضمانت اجرا است. چرا که صرف استناد به ضمانت اجرا ممکن است وجدان جمعی را در رابطه با اعمال مجازات قانع نکند، ولی بیان صحیح مبنای اعمال کیفر اقناع وجدان جمعی را در پی دارد.

نیز ارایه شده است. از جمله مهمترین این نظریات نظریه شخصیت، پاداش، کار، ومنفعت گرایانه است. با توجه به گونه گونه‌ی این نظریات بررسی تاثیر این مبانی در حمایت از مالکیت‌های فکری خصوصا حمایت کیفری می‌تواند مفید فایده واقع شود. از این حیث بررسی ارتباط میان مبانی مالکیت فکری و تبیین چرایی حمایت کیفری امری ضروری است. علاوه بر این تحقیق و بررسی راجع به جایگاه کیفری موجود و نقد و بررسی آنها نیز ضروری به نظر می‌رسد. تا بر اساس قوانین موجود و آشکار سازس نواقص آنها و همچنین تکیه بر مبانی صحیح جرم انگاری با توجه به شرایط زمانی و مکانی بتوان الگوی مناسبی جهت حمایت کیفری از تولیدات فکری ارایه کرد.

حمایت کیفری از تولیدات فکری از جمله مهم ترین روش‌های تقویت این آثار است که به شکل جرم انگاری تجاوزات به مالکیت فکری متبلور می‌شود. با توجه به معایبی که جرم انگاری ممکن است در پی داشته باشد جهت حمایت کیفری از فعل یا ترک فعل خاصی تبیین چرایی جرم انگاری ضروری می‌نماید. پاسخ به چرایی حمایت کیفری در غالب بحث مبانی جرم انگاری می‌تواند جرم انگاری صحیح در این زمینه را کاستن از معایب آن را در پی داشته باشد. برای این منظور شناخت مبنا و ماهیت مالکیت‌های فکری و اصول صحیح جرم انگاری ضروری است. چرا که شرح مبانی جرم انگاری در مالکیت فکری بدون لحاظ مبانی مالکیت فکری امری بی‌فایده است. با عنایت به مطالعات صورت گرفته در این زمینه حمایت کیفری از تولیدات فکری در تطابق کامل با شاخص‌های عام جرم انگاری قرار دارد. مضافا بر اینکه شاخص خاص اقتصادی، اجتماعی، و امنیتی نیز جهت تبیین پاسخ کیفری به تجاوزات به مالکیت فکری وجود دارند. ولی صرف وجود و معرفی این مبانی کافی به نظر نمی‌رسد. آنچه که از اهمیت بالاتری برخوردار است جرم انگاری صحیح بر اساس این مبانی است. چرا که در یک راستا نبودن مبنا و شیوه جرم انگاری نه تنها هدف کیفر گرایی را تامین نمی‌کند بلکه نقض غرض نیز می‌باشد.

از مبانی فقهی و نظریات فقه‌های عظام در رابطه با این تولیدات بود. به همین دلیل بررسی اجمالی دیدگاه فقها و مراجع تقلید در این رابطه می‌تواند راهگشا باشد. آنچه که دغدغه‌ی اصلی شروع این تحقیق است تبیین چرایی جرم انگاری در حوزه تولیدات فکری به منظور رسیدن به شیوه صحیح و کاربردی اعمال کیفر می‌باشد.

ضافاً اینکه تبیین صحیح مفاهیم و مبانی علاوه بر جهت دادن به تحقیق، باعث می‌شود که مخاطب منظور نویسنده از نگارش را متوجه می‌شود. به عبارت بهتر، شناخت مفاهیم، منجر به درک صحیح خواننده از مطالب آن نوشته می‌گردد. فصل دوم به بیان و تحلیل قوانین کیفری موجود در عرصه حقوق مالکیت فکری اختصاص داده ایم. دلیل اختصاص این فصل به این بحث هم این است که با اشاره به بررسی قوانین کیفری موجود خلأ قانونی در زمینه حمایت از تولیدات فکری از جهات مختلف مورد بیش از پیش نمایان گردد. تا از این رهگذر لزوم جرم انگاری ندید خاطر نشان شود. و بالاخره در فصل سوم ضرورت حمایت کیفری از تولیدات فکری را با تمسک به مبانی مختلف تبیین نموده ایم. چرا که تولیدات فکری نیازمند توجهی در هر کشوری دارند و از این حیث از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردارند. گستردگی این اهمیت تا جایی است که بر روابط خارجی کشور نیز اثر می‌گذارد.